

nační jednotky, příslušnost nositele intonačního centra k slovním druhům, aktuálněčlenských (FSP) funkce nositele intonačního centra a intonačních vzorců nositele intonačního centra. Autorka dochází k mnoha pozoruhodným závěrům, ať už se jedná např. o zjištění, že v porovnání paralelních textů má text anglický větší počet slov, větší počet intonačních jednotek, ale i většinou delší intonační jednotku, dále o popsanou tendenci intonačního centra objevovat se na posledním slově jednotky, nebo o podstatná jména a slovesa jako nejčastější slovní druhy v rámci nositele intonačního centra apod. Za zmínku stojí autorčiny postřehy týkající se aktuálněčlenských funkcí nositelů intonačního centra a jeho intonačních vzorců.

Monografie Jany Chamonikolasové se svým obsahem, použitou metodikou, předloženými závěry i odkazem na brněnskou lingvistickou školu nepochybně řadí mezi významná díla české anglistiky. Všechny prezentované výsledky jsou založeny na pečlivé analýze zkoumaných textů a dokazují, že autorka metodicky analýzu nejen sama důmyslně ošetřila, ale pravděpodobně i ukázala budoucím badatelům cestu, jakou se může komparativní studium mluveného jazyka (ať už na komparativní bázi v duchu aktuálního členění či v jiném pojetí) ubírat.

M. ADAM
martinadamcz@yahoo.com

* Masarykova univerzita, Brno 2007, 119 s.

Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Ročník LV, řada historická (C), Č. 53 *

Obsahem Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity, historické řady – SPFFBU C 53 (2006), Masarykova univerzita, 2007 – je devět příspěvků, které zazněly na kolokviu konaném v roce 2005 a nazvaném „Pravosláví v historickém, náboženském

a kulturním kontextu“. Jak sám název a úvodní slovo Sborníku napovídá, kolokvium mělo za úkol promyslet „některé z historicko-teologicko-kulturních aspektů pravoslavného křesťanství“. Pohledy teologů, historiků a literárních vědců zájemcům o danou problematiku nabízejí nahlédnutí odlišných východisek v přístupu ke zvolenému předmětu a rovněž seznámení s tematicky různorodými příspěvky, tak jak to umožnil široce vymezený cíl kolokvia.

Různost, či „vícehláskost“ v pohledu na téma „pravosláví“, která je zde reprezentována přítomností teologických a sociálněvědných příspěvků, nicméně odkazuje i k jistým problematickým momentům. Jeden z nich se ukazuje právě tam, kde se jednotliví autoři (vědomě či nevědomě) dotýkají možností prolnutí obou pohledů. V. Ježek, jenž zasvětil svůj příspěvek hledání „hermeneutického klíče, který by chránil pravosláví a jeho tradice od relativizace“ (s. 37), například vytýká akademickému zájmu o východní křesťanství neschopnost vidět svůj předmět „ve vztahu člověka a Boha“ a současně vymezuje podmínky „objektivní“ historiografie za pomoci teologických kategorií (s. 39). Jedná se zde o oživení myšlenky podřazení vědy teologii? V literárněvědném příspěvku I. Ryčlové, který se na materiálu ruské (resp. sovětské) literatury druhé čtvrtiny 20. stol. pokouší ilustrat křesťanské prvky a obsahová vyznění odkazující ke křesťanské tradici, z níž podle autorky „ruská kultura čerpala sílu moci totalitnímu systému vzdorovat“ (s. 108), se vedle zajímavých postřehů objevují poněkud násilné a teologizující závěry, které patrně jen málo přispívají k objasnění zkoumaného problému (viz konstatování, že se Bulgakovovi „v románu Mistr a Markétka podařilo sloučit neslučitelné: nejednoznačné přijetí evangelia s jednoznačnou vírou ve vítězství jednoho z odvěkých principů v něm zachycených – vírou ve vítězství dobra“ [s. 111]). Ilustrativní je v tomto smyslu i v závěru citovaný Berdajevův výrok: „Spojení utrpení božího s utrpením lidským činí ruskou literaturu křesťanskou, dokonce i tehdy, kdy se ruští spisovatelé vědomě zřikali křesťanské víry.“ (s. 116)

Je nutné alespoň zmínit pronikavou studii V. Štěpánka, jež se věnuje srbskému nacionalismu na pozadí specifické interpretace kosov-

ských událostí srbskou pravoslavnou církví, nebo příspěvek R. Vlčka, který nabízí shrnutí stěžejních momentů, na nichž byla postavena slavjanofilská koncepce pravoslaví, a současně nastiňuje povahu slavjanofilského společenského projektu, jenž se výraznou měrou opíral o propojení společnosti a církve. P. Boček předkládá analýzu složitých vztahů a snah o realizaci církevní unie ve druhé polovině 15. stol. v oblasti Litvy, přičemž poukazuje jak na motivace politickými a územními pretenzemi polského krále a litevského velkoknížete (nevylímáje motivaci osobním prospěchem litevské nobility), tak na snahu o vyjednání rovnoprávného postavení pravoslavné církve v Polsku a na Litvě, která po rozdělení ruské metropole hledala záštitu. M. Hurbanič se pro změnu věnuje rekonstrukci obrazu Konstantina Velikého, tak, jak byl přijímán a rozvíjen konstantinopolským patriarchou Fotiem. Autor zde mimo jiné upozorňuje na to, že Konstantin Veliký ve Fotiově pojetí představoval model pravověrného vládce, ochránce ortodoxie před herezemi a rovněž model panovníka – konvertity, jenž byl využíván v rámci misijních snah.

Sborník tak vedle kvalitně zpracovaných témat nabízí i otázku po významu a možnostech dialogu mezi humanitními vědními disciplínami a teologií (reprezentované zde příspěvky P. Ambrose a I. Nobleho), který však na úrovni celkové koncepce Sborníku vyznívá spíše jako jisté mínění diskurzů a v dílčích případech jako problematická „teologizace“.

M. SIAŽIK

* Masarykova univerzita Brno, 2007.

Miroslav Pospíšil: Slovní manipulace v komunikaci*

Autor je odborně veřejnosti znám. Vydává nyní již pátou populárně-vědeckou psychologickou knížku. Soustředil se na další, ve společnosti velmi frekventovaný problém manipulace v komunikaci. Na rozdíl od jiných autorů M. Pospíšil nejen popsal manipulace, ale i podrobně propracoval a také provedl širokou

aplikaci tematiky, která je živá a velmi potřebná v současné společnosti. Otázkami manipulace se autor zabývá několik roků. Kapitulu o manipulaci zařadil už ve své knize *Aserktivita* (1996) a ve své další knize *Řešení konfliktů a stresů* (2007). Otázky manipulace postupně propracovával, až vznikla učebnice o komunikativním uplatňování manipulace v různých oblastech společenské praxe.

Termín manipulace pochází z latinských výrazů *manu* a *cupio*. Autor ji definuje z psychologického hlediska jako snahu ovládat druhé, obratně někoho využívat, řídit události tak, aby bylo dosaženo vlastního prospěchu, a to většinou ne příliš vhodným a etickým způsobem. Jde o používání takových způsobů, aby manipulátor ovlivnil nebo vedl druhou osobu pomocí skrytých a nepřímých manévrů. Manipulovaný dělá to, co manipulátor chce, aby z toho měl nějaký materiální či citový užitek. To je možné proto, poněvadž všichni manipulátoři mají deformované hodnoty.

Manipulace v komunikaci se obvykle zařazuje do oboru sociální psychologie a sociologie. Otázkou manipulace ze sociologického hlediska se zabývalo více autorů, např. J. Keller, A. Komenda, A. Giddens aj. Z odborných psychologů se manipulaci věnuje např. J. Klimeš, J. Urban, A. Wrubelová, Z. Vybíral, z psychiatrů např. I. Nazare-Aga.

Autor vystihl věrně souvislosti manipulace s komunikací, se stresovými reakcemi, se skrytými či zjevnými konflikty. Upozorňuje na obratné nebo i na tupé zneužívání manipulativních technik zaměřených na děti, na spotřebitele a také na specifické způsoby zneužívání manipulace domácími násilníky. Autor poukazuje na to, že manipulace jsou v každé společnosti značně rozšířené, je třeba je vnímat a rozumět jím. Na velkém množství konkrétních příkladů ukazuje nejen podobu manipulací, ale také popisuje metody, jak se manipulacím účinně bránit. Tím je publikace cennější a v jiné literatuře nemá obdoby.

Mnohé postřehy autora jsou velmi vtipné a mohou čtenáře pobavit. Kniha může být užitečná nejen odborným psychologům, ale i dalším zájemcům, jako např. pedagogům, rodičům, partnerům, obětem domácího násilí, manažerům, lékařům, sociologům. Je napsaná srozumitelným, živým jazykem, kterému po-